

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת בעל הגדה אמר שפסוק זה מרוב בנך חס, והקשה מהרריא

כספר זבח פסח מנא לן שזה מדבר בנך חס, שמא הוא אומר דרך לצנן מה זאת כמו בן הרשע, ותיירך שלמנו מחשובנו אשר צוה ה' להשיב לו בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים, מאחר שצוה ה' להשיב לו כהונן וראי שאל כהונן, אבל תירוך זה אינו כהונן וכל דראוי יאמרו מה זאת כי מלתא דפסיקא הוא שכל מי שאומר מה זאת חס הוא, חס לפניו יתברך גלוי דעתו לפנינו מי גלוי וכמה ארע מה מלב השואל, גם התורה אינה מגדח עמידות כה:

והקרום אלי לומר בה, שקשה לבעל הגדה למה הזכיר בשני בנים לשון מחר, אחר בפסוק זה, שני כפרשת ואתחנן ויברסו כו' כי ישאלך בנך מחר לאמר, וכשני בנים לא הזכיר לשון מחר ואדרבה אמר הגדה לבנך כיום ההוא משם הוא היפך המחר,

וסיבן זה מסרה לנו התורה, שאם ישאלך מחר מה זאת למחרת יום הנתינה וביום הנתינה אינו שואל כלום, אז דאי בחוס לבבר ובנקיף כפוי הוא שואל מה זאת, שאלו היה מלעיג או קורא תגר על מצות ה' אז היה אומר רברוי ביום הנתינה כדי לבטל הנתינה, ומאחר ששתק ביום הנתינה ושואל ליום המחרת וראי חס וישר הוא ושואל כהונן, על כן תשיב לו כהונן כי בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים ויהרגו ה' כל בכור וגו', או אם הבן רואה את אביו שנתן פדיון דמי בכור בהמה ואינו שואל לו כלום ביום הנתינה, שלא יחשדהו פן רצונו למנוע את אביו פן המצוה ושואל לו ביום המחרת גם הוא חס יחשב, ולפי ששואל בקצרה מה זאת ואין בו רעח לפרט כל הענינים, מזה שפט שהוא חס ואינו חייף לדקדק בפרטי הענין, אבל אם היה שואל למה זה ביום הנתינה יחיל להיות שאינו חס:

ובן מסוק כי ישאלך בנך מחר הנאמר כפרשת ואתחנן תגדש על שאלה בן החכם נקט גם כן שם מחר למחרת יום העבודה, כי החכם מתירא לשאל ביום עשיית המצוה פן יחשדהו שומע לומר שהוא מלעיג על המצות בשעת עשייתם כדי להשכיח העם ממלאכה עבודת השי"ת, כי בלאו הכי רבים פקשים מה בין דברי הרשע לדברי החכם ולא רבים יחכמו להבין מתוך דקדוקי הלשון לחלק כענינם ואולי יחשדהו כמלעיג, ולצאת מיד חשד זה הוא שואל גם כן ביום המחרת לעשייה, אבל הרשע שכל עיקר כוונתו כדי להשכיח העם ממלאכה עבודת השם יתברך, על כן הוא אומר רברוי בשעת עשיית המצוה ומלעיג עליהם לאמר כמה אתם עסוקים ווקרים כמותכם יחשקו בדברים בטלים הללו, על כן לא הזכיר לשון מחר כ"בבית, ועל כן אמרה התורה והגדה לבנך ביום ההוא, כשם שהוא אומר וזכרו ביום ההוא של העשייה כן תגיד לו גם אתה דברין תיכף ומיד, כי כבר אמרנו שבפסוק זה יש הגדה לשני בנים, אם לבן הרשע פשיטא שצריך אחת להשיב לו תיכף ומיד, פן יהיה חכם בעיניו לומר שאין מענה בפיו על כן דחית אותו בקש לאמר לך ושוב ומחר אתן לך תשובה, על כן ענה כסיל כאולתו תיכף ביום ההוא, ואם לבן שאינו יודע לשאול למה תאמר לו דבריך למחר, והלא יותר נכון שתגיד לו דברך בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך כדי להמשיך לבו לעבודת ה':

כ"ו יקר, ש"ס

והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחוק יד הוציאנו יהוה ממצרים מבית עבדים: והי כיהקשה פרעה לשלחנו ויהרג יהוה כל בכור בארץ מצרים מבכר אדם ועד בכור בהמה על-כן אני זבח ליהוה כל-פטר לחם הזכרים וכל-בכור בני אפדה: והיה לאות על-ידך ולטוטפת בין עיניך כי בחוק יד הוציאנו יהוה ממצרים:

והנה ע"ה, י' פ-סו

2

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים: והיה לך לאות על-ידך ולזכרון בין עיניך למען תדעיה תורת יהוה בפיוך כי ביד תזקה הוצאת יהוה ממצרים:

והנה ע"ה, ה' א-ט

3

ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא כנגד ארכעה בנים דברה תורה אחר חכם ואחד נשע ואחד חס ואחד שאינו יודע לשאל:

חכם מה הוא אומר מה העדת והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם: ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפתירין אחר הפסח אפיקומן:

נשע מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם: לכם ולא לו, ולפי שהוציא את עצמו מן הקלל כפר בעקר, ואף אתה הקנה את שניו ואמר לו בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים: לי ולא לו, אלו היה שם לא היה נגאל:

חם מה הוא אומר, מה זאת, ואמרת אליו בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים:

ושאינו יודע לשאל את פתח לו, שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים:

4

ט"ו הנהגה ארמ"ה

ויקרא פרעה למושה ולאהרן ויאמר העתירו אלי-יהוה ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה אתי העם ויזבחו ליהוה: ויאמר משה לפרעה התפאר עלי למתי ואתי לך ולעבדיך ולעמך להכרית הצפרדעים ממך, וינבתיך רק ביאר תשארגנה: ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי-אין כיהוה אלהינו:

והנה ע"ה, ה' ז-י

5

